

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА

Кафедра теорії та історії культури

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. декана філософського факультету

доц.Рижак Л.В.

“31” серпня 2021р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ

спеціальність 033 Філософія

перший (бакалаврський) рівень

вищої освіти

філософський факультет

Робоча програма «Філософія культури» для студентів філософського факультету за спеціальністю 033 - Філософія.

Розробник: Дарморіз Оксана Володимирівна, доцент кафедри теорії та історії культури, кандидат філософських наук.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри теорії та історії культури

Протокол від “31” серпня 2020 року № 1.

Завідувач кафедри теорії та історії культури

Альчук М.П.

Ухвалено Вченою радою факультету
Голова Вченої ради філософського факультету
Протокол № 255/7 від “31”серпня 2021року

Рижак Л.В.

1. Опис навчальної дисципліни

(Витяг з робочої програми навчальної дисципліни “Філософія культури”)

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів –	<u>Галузь знань</u> 03 Гуманітарні науки (шифр, назва)	Нормативна	
	<u>Напрямок</u> 033 Філософія (шифр, назва)	Рік підготовки:	
	Спеціальність (професійне спрямування)	II-й	-й
Курсова робота – немає		<i>Семестр</i>	
Загальна кількість годин –		III-IV-й	-й
		<i>Лекції</i>	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – ___ год самостійної роботи студента – ___ год	Освітньо-кваліфікаційний рівень: перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	18 год.	Год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		18 год.	Год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	Год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		год.	Год.
		ІНДЗ:	
Вид контролю: залік			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення нормативної дисципліни «Філософія культури» є ознайомлення студентів із головними теоріями культури, проблемами її дослідження та способами їх вирішення в історії філософської думки. В результаті вивчення даного курсу студент повинен **знати:**

- Головні філософські теорії культури;
- Проблематику філософії культури та дослідників головних проблем;
- Тенденції розвитку національних культур у різні періоди;
- Специфіку та проблеми функціонування сучасної культури.

вміти:

- Ідентифікувати проблеми культури із представниками філософських напрямів та їх вченнями, співвідносити їх з етапами розвитку певної культури;
- Аналізувати взаємовпливи різних філософських теорій між собою та їх вплив на розвиток європейської культури;
- Аналізувати генезу та розвиток сучасної культури, співвідносно із розвитком національних культур;
- Виокремлювати головні проблеми теорії та історії культури із філософського контексту чи філософського вчення;

- Аналізувати філософські праці, виявляючи в них філософсько-культурологічну проблематику.

Після вивчення дисципліни студенти набудуть таких **компетентностей**:

Загальних:

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
- Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
- Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- Здатність до міжособистісної взаємодії, здатність працювати в команді. ЗК10. Здатність працювати автономно.
- Цінування та повага різноманітності та мультикультурності
- Здатність діяти на підставі етичних міркувань (мотивів).
- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

Фахових:

- Усвідомлення сенсу філософії, її дисциплінарного розмаїття та місця в системі культури.
- Здатність аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної та загальнонаукової проблематики.
- Здатність застосовувати в професійній діяльності знання про засади, розвиток і сучасний стан наукового та гуманітарного знання.
- Здатність брати участь в інтелектуальних дискусіях на засадах діалогу, відкритості й толерантності

Після вивчення дисципліни студенти здобудуть такі **результати навчання**:

- Розуміти сенс філософії, її місце в системі культури.
- Знати основні етапи, напрямки в історії світової та вітчизняної філософії.
- Аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної та загальногуманітарної проблематики.
- Мати обізнаність щодо основних напрямів, тенденцій, проблематики сучасної філософії.
- Вміти викладати власні міркування послідовно, логічно, систематично та аргументовано.
- Мати навички ведення інтелектуальних дискусій на засадах діалогу, відкритості й толерантності.
- Вміти застосовувати загальногуманітарні та філософські знання в різних сферах життєдіяльності.
- Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати

Міжпредметні зв'язки:

Місце в структурно-логічній схемі спеціальності. Нормативна навчальна дисципліна “Філософія культури” є складовою циклу професійної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” спеціальності “культурологія”, пов'язується з такими дисциплінами як “Філософія мови”, “Філософія культури”, “Історія культурології”, “Естетика” тощо.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Культура як предмет філософського дослідження

Етимологія терміну “культура”. Багатоманітність дефініцій культури. Класифікації концепцій культури.

Культура як об'єкт дослідження в етнології, етнографії, культурній і соціальній антропології, культурології, соціології культури. Поняття культурфілософії. Специфіка філософії культури. Філософія та культурологія. Філософія культури та соціологія.

Література:

1. Арнольдов Д.Л. Введение в культурологию. – М., 1994.
2. Артановский С.Н. Некоторые проблемы теории культуры. – Л., 1977.
3. История философии и культура. – К., 1991.

Тема 2. Структура буття та онтологічний статус культури

Етимологія терміну “культура”. Багатоманітність дефініцій культури. Класифікації концепцій культури.

Культура як об'єкт дослідження в етнології, етнографії, культурній і соціальній антропології, культурології, соціології культури. Поняття культурфілософії. Специфіка філософії культури. Філософія та культурологія. Філософія культури та соціологія.

Буття як філософська категорія. Реальне буття (існування). Ідеальне буття (сутність). Модуси буття: можливість, дійсність, необхідність.

Природне буття. Суспільне буття. Людина як центральна ланка буття. Культура як особлива форма буття. Форми культури як модусу буття. Екстракультурний та інтракультурний аспекти буття культури.

Часова координата буття культури та історичні типи культури.

Література:

1. Булатов М.А. Диалектика и культура. – К., 1984.
2. Коган Л.Н. Теория культуры. – Екатеринбург, 1993.
3. Культура в свете философии. – Тбилиси, 1979.

Тема 3. Культура і природа: екологічні проблеми теорії культури

Взаємодія “природи” і “культури” на практичному, практично-духовному та духовно-теоритичному рівнях. М. Бердяєв про відношення “дух – природа”. Зміна уявлень про систему “природа – культура” в духовній історії людства.

Поняття “другої природи”. Цивілізація та природа. Техніка як феномен. Суперечка про техніку в історії філософсько-культурологічної думки. Філософія техніки.

Екологічна криза як наслідок протиріччя розвитку техніки та природи. Проблема історичних причин екологічної кризи (Л.Уайт та Р.Атфілд). Екологічна етика. А.Швейцер. “Культура та етика”: світогляд благоговіння перед життям. Екологія та екологічна культура. Принципи екологічної культури.

Література:

1. Ахутин А.В. Понятие “природа” в античности и в Новое время. – М., 1988.
2. Гуревич П.С. Социальный прогресс и философия техники // Общественные науки. – 1988. - №3. – С. 137-182.
3. Социальные проблемы современной техники / Сб. текстов по ред. Поруса В.Н. – М., 1986.
4. Тавризян Т.М. Техника, культура, человек. – М., 1989.

Тема 4. Культура та суспільство: соціальні проблеми теорії культури

Відмінність між системами “культура – природа” та “культура – суспільство”. Предметно-практичний та предметно-духовний аспекти взаємозв'язку суспільства та культури. Способи теоретичного осмислення проблеми “культура – суспільство”. Взаємодія соціальної та культурної “субстанцій” в організаційній, ідеологічній та художній діяльності людей.

Культура в системі суспільного виробництва. Взаємозв'язок між культурою та політикою. Політична культура.

Культура та суспільство у вигляді соціокультурної реальності. Інтеріоризація культури та суспільства в людині. Соціалізація та окультурення індивіда.

Взаємодія суспільства і культури в історичному процесі. Взаємовідносини суспільства і культури як двох відносно самостійних систем буття людства в первісний час. Підпорядкування культури суспільству в ранньокласових соціокультурних системах. Автономія культури від суспільства в добу Ренесансу. Принцип свободи як основа відносин культури і суспільства в Новий час.

Література:

1. Барулин В.С. Социальная философия. Общество как мир культуры. Ч.11. Гл. XII. – М., 1993.
2. Общество и культура: проблемы множественности культур. Ч.II. – М., 1988.
3. Общество и культура: философское осмысление культуры. Ч.1. – М., 1991.

Тема 5. Культура та людина: антропологічні проблеми теорії культури

Людина як біосоціокультурна істота. Основні рівні відносин між культурою та людиною. Проблема “культура – людина” в контексті різних масштабних планів існування людини. Людство і культура. Культура як багатовимірне поле культурних модифікацій (субкультур). Взаємозв'язок культури та окремої особистості.

Людина як творіння культури. Входження людини в культуру в процесі її онтогенезу. Типологічний спектр культури особистості. Типи індивідуальної культури (М.С.Каган та Ч.Сноу). Сім'я та школа як основні ланки в формуванні культурної людини.

Література:

1. Бытие человека в культуре (опыт онтологического подхода). – К., 1992.
2. Природа и дух: мир философских проблем. Человек в мире и мир человека. – СПб., 1995.
3. Проблема человека в западной философии. – М., 1988.

Тема 6. Культура як творча діяльність

Культура як спосіб творчої діяльності людини. Основні мотиватори людської творчості: потреби, здібності, уміння. Свобода як передумова творчості. Концепція свободи М.Бердяєва. “Втеча від свободи” Е.Фромма.

Праця та гра як феномени культури. “Homo ludens” Й.Гейзінги. Культура як колективна діяльність. Спілкування і комунікація. Сприйняття творів мистецтва як особливий тип розпредмечування в процесі спілкування.

Еволюція відносин між “культурою” та “людиною” в історії мистецтв.

Література:

1. Культурная деятельность: Опыт системного исследования. – М., 1981.
2. Философия. Творчество. Культура. – Саратов, 1994.

Тема 7. Предметне буття культури

Поняття предметності культури. Матеріальна, духовна та художня предметність культури.

Основні форми матеріальної предметності культури: людське тіло, технічна річ, соціальна організація.

Людське тіло як біосоціокультурний феномен. Історичні форми окультурення людського тіла. Проблема людського тіла в історії мистецтва.

Природно-матеріальна та культурна якості технічної речі. Форми існування речі в культурі. Феномен іграшки в культурі. Проблема престижності речі.

Організація як опредмечене буття суспільних відносин. Соціальна організація в історичному процесі становлення людського суспільства. Концепція соціальної “мегамашини” Л.Мемфорда. Образи суспільних організацій в мистецтві.

Основні форми духовної предметності культури: знання, цінність, проект.

Знання як опредмечена пізнавальна діяльність людини. Особливості пізнавальної діяльності в історії культури. Практичне, міфологічне, ігрове знання. Пізнавальна діяльність як особлива галузь духовного виробництва.

Цінність як форма духовної предметності культури. Форми втілення та трансляції цінностей в історії людства. Художня та естетична цінність.

Проект як наслідок духовно-перетворювальної діяльності. Універсальність проектної активності буденної та дитячої ігрової свідомості на протязі всієї історії культури. Спеціальне проектне забезпечення форм діяльності. Взаємозв’язок технічного і художньо- образного проектування. Створення моделей суспільних явищ. Художньо-образні проекти.

Втілений художній образ як форма предметності художньої культури. Масштабні модифікації художнього образу: мікрообраз, макрообраз, мегаобраз. Матеріальна форма як частина структури художнього образу. Аналіз художньої предметності в історичному аспекті. Поняття “мистецтво про мистецтво”. Морфологія художньо-образних структур в мистецтві.

Література:

1. Столович Л. Красота. Добро. Истина. – М., 1994.
1. Иванов В.П. Человеческая деятельность – познание – искусство. – К., 1977.
2. Коул М., Скрибнер С. Культура и мышление. – М., 1977.
3. Лосев А.Ф. Философия, мифология, культура. – М., 1991.

Тема 8. Ціннісна природа культури

Ціннісна теорія культури (В.Віндельбанд, Г.Ріккерт). Поняття цінності. Сучасні філософські підходи до визначення цінності. Аксиологія як філософська теорія цінностей.

Ієрархія цінностей. Ідея вищих духовних цінностей людини: істина, добро, краса, віра, надія, любов. Цінність життя через виявлення сенсу життя та ідею безсмертя. Ідея свободи як універсальної цінності.

Література:

1. Выжлевец Г.П. Аксиология культуры. – СПб., 1996.
2. Гуревич П.С. Человек и его ценности // Человек и его ценности. – М., 1988.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових	Кількість годин
-----------------	-----------------

модулів і тем	Денна форма						Заочна форма					
	Усього го	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	Інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Культура як предмет філософського дослідження		2	2									
Тема 2. Структура буття та онтологічний статус культури		2	2			2						
Тема 3. Культура і природа: екологічні проблеми теорії культури		2	2			4						
Тема 4. Культура та суспільство: соціальні проблеми теорії культури		2	2			4						
Тема 5 Культура та людина: антропологічні проблеми теорії культури		2	2			4						
Тема 6. Культура як творча діяльність		2	2			2						
Тема 4. Ціннісна природа культури		2	2			4						
Усього годин												

5. Темі семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1.	Філософські дослідження культури	2
2	Культура в системі буття.	2
3	Екологічні проблеми теорії культури.	2
4	Соціологічні проблеми теорії культури.	2
5	Людина як об'єкт культури.	2
6	Людина як суб'єкт культурного розвитку.	2
7	Матеріальна предметність культури.	2
8	Духовна предметність культури.	2
9	Аксіологія культури.	2
	Разом	32

Тема 1. Культура в системі буття

1. Буття як філософська категорія.
2. Культура як особливий модус буття.
3. Форми культури як модусу буття.

Література:

1. Боголюбова Е.В. Культура и общество. – М., 1978.
2. Булатов М.А. Диалектика и культура. – К., 1984.
3. Общество и культура: философское осмысление культуры. Ч. I. – М., 1988.
4. Природа и дух: мир философских проблем. Человек в мире и мир человека. – СПб., 1995.
5. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество. – М., 1992.
6. Человек и культура: Индивидуальность в истории культуры. – М., 1990.
7. Человек и общество: Основы современной цивилизации. Хрестоматия. – М., 1992.

Тема 2. Екологічні проблеми теорії культури

1. Органіка природи і техніцизм. Концепції М.Бердяєва та Л.Мемфорда.
2. Філософія техніки: “технологічні перевороти” та культурні мутації.
3. Техніка та цивілізація.
4. Екологічна криза та екологічна культура.

Література:

1. Атфилд Р. Этика экологической ответственности // Глобальные проблемы и общечеловеческие символы. – М., 1990. – С. 188 – 202.
2. Ахутин А.В. Понятие “природа” в античности и в Новое время. – М., 1988.
3. Бердяев Н.А. Философия свободы. Смысл творчества. – М., 1989.
4. Бердяев Н.А. Философия творчества, культуры и искусства. – М., 1994.
5. Гуревич П.С. Закономерности и социальные перспективы научно-технического прогресса // Новая технократическая волна на Западе. – М., 1986.
6. Гуревич П.С. Социальный прогресс и философия техники // Общественные науки. – 1988. - №3. – С. 137-182.
7. Мамфорд Л. Техника и природа человека // Там же.
8. Печчеи А. Человеческие качества. – М., 1985.
9. Социальные проблемы современной техники / Сб. текстов по ред. Поруса В.Н. – М., 1986.
10. Тавризян Т.М. Техника, культура, человек. – М., 1989.

Тема 3. Соціологічні проблеми теорії культури

1. Культура в системі суспільного виробництва.
2. Інтеріоризація соціокультурної реальності в людині.
3. Основні історичні фази взаємодії суспільства та культури.

Література:

1. Барулин В.С. Социальная философия. Общество как мир культуры. Ч.11. Гл. XII. – М., 1993.
2. Витаньи И. Общество, культура, социология. – М., 1986.
3. Ерасов Б.С. Культура, религия и цивилизация на Востоке (очерки общей теории). – М., 1990.
4. Ерасов Б.С. Социальная культурология. – М., 1994.
5. Злобин Н.С. Культура и общественный прогресс. – М., 1980.
6. Ионин Л.Г. Социология культуры. – М., 1996.
7. Маркузе Г. Одномерный человек: Исследования идеологии развитого индустриального общества. – М., 1994.
8. Общество и культура: проблемы множественности культур. Ч.II. – М., 1988.
9. Общество и культура: философское осмысление культуры. Ч.1. – М., 1988.
10. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество. – М., 1992.

Тема 4. Людина як об’єкт культури

1. Людина як біосоціокультурна істота.

2. Окультурнення людини в процесі творчої діяльності.
3. Проблема взаємозв'язку культури і окремої особистості.
4. Вплив культури на людство.

Література:

4. Бытие человека в культуре (опыт онтологического подхода). – К., 1992.
5. Гуревич П.С. Философская антропология. – М., 1997.
6. Емельянов Ю.Н. Введение в культурантропологию. – СПб., 1992.
7. Кассирер Э. Опыт о человеке: Введение в философию человеческой культуры // Проблема человека в западной философии. – М., 1988.
8. Культура и развитие человека. – К., 1989.
9. Культура, человек и картина мира. – М., 1981.
10. Мид И. Культура и мир детства. – М., 1988.
11. Орлова Я.А. Введение в социальную и культурную антропологию. – М., 1994.
12. Очерки по социальной антропологии. – СПб., 1995.
13. Природа и дух: мир философских проблем. Человек в мире и мир человека. – СПб., 1995.
14. Проблема человека в западной философии. – М., 1988.
15. Скворцов Л.В. Культура самосознания. Человек в поисках истин своего бытия. – М., 1989.
16. Сноу Ч. Две культуры. Сб. – М., 1973.

Тема 5. Людина як суб'єкт культурного розвитку

1. Творчість як культурна діяльність.
2. Свобода та творчість.
3. Праця та гра як феномени культури. “Homo ludens” Й. Гейзінги.

Література:

3. Бердяев Н.А. Философия свободы. Смысл творчества. – М., 1989.
4. Бердяев Н.А. Философия творчества, культуры и искусства. – М., 1994.
5. Гейзінга Й. Homo ludens. – К., 1994.
6. Иванов В.П. Человеческая деятельность – познание – искусство. – К., 1977.
7. Искусство в системе культуры. – Л., 1987.
8. Йон Э. Проблемы культуры и культурная деятельность. – М., 1969.
9. Каган М.С. Морфология искусства. – Л.-М., 1972.
10. Культурная деятельность: Опыт системного исследования. – М., 1981.
11. Плахов В.Д. Традиция и общество. – М., 1982.
12. Тэн И. Философия искусства. – М., 1996.
13. Феноменология искусства. – М., 1996.
14. Философия. Творчество. Культура. – Саратов, 1994.
15. Фромм Э. Бегство от свободы. – М., 1990.

Тема 6. Матеріальна предметність культури

1. Людське тіло як предмет вивчення філософії культури.
2. Технічна річ як “окультурнена речовина”. Феномен іграшки.
3. Опредмечення соціального явища культури в соціальній організації.

Література:

1. Бодрийар Ж. Система вещей. – М., 1995.
2. Бытие человека в культуре (опыт онтологического подхода). – К., 1992.
3. Быховская И.М. Человеческая телесность в социокультурном измерении. – М., 1993.
4. Круткин В. Л. Онтология человеческой телесности – Ижевск, 1993.
5. Липс Ю. Происхождение вещей: Из истории культуры человечества. – М., 1954.
6. Маланчук-Рибак О. Жінка в історії. – Львів, 2002.
7. Подорога В. Феноменология тела. – М., 1995.

8. Столович Л. Красота. Добро. Истина. – М., 1994.
9. Топоров В. Н. Вещь в антропоцентрической системе. // Топоров В.Н. Ритуал. Символ. Образ. Исследования в области мифопоэтического: Избранное. – М., 1995.
10. Хайдеггер М. Вещь // Хайдеггер М. Время и бытие: Статьи и выступления. – М., 1993.

Тема 7. Духовна предметність культури

1. Знання як духовна предметність культури.
2. Проект як духовна предметність культури.
3. Предметність художньої культури.

Література:

1. Духовное производство и народная культура. – Свердловск, 1988.
2. Иванов В.П. Человеческая деятельность – познание – искусство. – К., 1977.
3. Коул М., Скрибнер С. Культура и мышление. – М., 1977.
4. Лапицкий В.В. Наука в системе культуры. – Псков, 1994.
5. Лосев А.Ф. Философия, мифология, культура. – М., 1991.
6. Малиновский Б. Научная теория культуры (фрагменты) // Вопросы философии. – 1983. – №2.
7. Мамардашвили М. Наука и культура // Методологические проблемы историко-научных исследований. – М., 1982.
8. Фукуяма Ф. Конец истории? // Вопросы философии. – 1990. – №3.
9. Элиаде М. Аспекты мифа. – М., 1994.
10. Элиаде М. Космос и история. – М., 1987.

Тема 8. Аксиологія культури

1. Ціннісна теорія культури (В.Віндельбанд, Г.Ріккерт).
2. Цінність в філософії та історії культури.
3. Ієрархія цінностей.

Література:

1. Андреев Д.Л. Роза мира. Метафилософия истории. – М., 1991.
2. Виндельбанд В. Философия в немецкой духовной жизни XX столетия. – М., 1993.
3. Выжлевцев Г.П. Аксиология культуры. – СПб., 1996.
4. Гуревич П.С. Человек и его ценности // Человек и его ценности. – М., 1988.
5. Кармин А.С. Основы культурологии. Морфология культуры. – М., 1997.
6. Марсель Г. Homo viator. – К., 1999.
7. Риккерт Г. Естествоведение и культуроведение. – СПб., 1993.
8. Столович Л. Красота. Добро. Истина. – М., 1994.
9. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности. – М., 1994.
10. Фромм Э. Бегство от свободы. – М., 1994.
11. Элиаде М. Аспекты мифа. – М., 1994.
12. Элиаде М. Священное и мирское. – М., 1994.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1.	Філософські дослідження культури	2
2	Культура в системі буття.	2
3	Екологічні проблеми теорії культури.	2
4	Соціологічні проблеми теорії культури.	2
5	Людина як об'єкт культури.	2
6	Людина як суб'єкт культурного розвитку.	2
7	Матеріальна предметність культури.	2

8	Духовна предметність культури.	2
9	Аксіологія культури.	2
	Разом	32

Тема 1. Культура як предмет філософського дослідження

1. Специфічні підходи до визначення культури.
2. Дослідження культури філософською антропологією.
3. Філософсько-історичне обґрунтування культури.

Література:

1. Артановский С.Н. Некоторые проблемы теории культуры. – Л., 1977.
2. Коган Л.Н. Теория культуры. – Екатеринбург, 1993.
3. Общество и культура: философское осмысление культуры. Ч.1. – М., 1988.
4. Проблемы философии культуры: опыт историко-материалистического анализа. Сб. – М., 1984.

Тема 2. Культура і природа: екологічні проблеми теорії культури

1. Техніка як феномен.
2. Перспективи Мегамашини.
3. Культурні цикли і технічний прогрес.
4. Філософія культури А.Швейцера.

Література:

1. Бердяев Н.А. Человек и машина (Проблема социологии и метафизики техники) // Вопросы философии. – 1989. - №2. – С.143-163.
2. Мамфорд Л. Мир машины // Вестник МГУ. Социально-политические исследования. – 1992. – №1.
3. Хёсле В. Философия и экология. – М., 1994.
4. Швейцер А. Благоговение перед жизнью. – М., 1992.

Тема 3. Культура та суспільство: соціальні проблеми теорії культури

1. Етнічна, національна та загальнолюдська культура.
2. Особливості культурного способу існування людської спільноти.
3. Поняття соціокультурної реальності.

Література:

1. Общество и культура: проблемы множественности культур. Ч.II. – М., 1988.
2. Общество и культура: философское осмысление культуры. Ч.1. – М., 1991.
3. Человек и общество: Основы современной цивилизации. Хрестоматия. – М., 1992.
4. Человек и социокультурная среда. Сб. обзоров. – Вып. 1,2. – М., 1991, 1992.

Тема 4. Культура та людина: антропологічні проблеми теорії культури

1. Онтогенез та філогенез людини
2. Діалектика цивілізації.
3. Ерос і Танатос у концепції Г.Маркузе.

Опрацювання першоджерел:

Маркузе Г. Эрос и цивилизация. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Mark/index.php

Тема 5. Культура як творча діяльність

1. Концепція культури та концепція людини
2. Релігія як система культури

3. Ідеологія як система культури

Опрацювання першоджерел:

Гирц К. Інтерпретація культур. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/girc/index.php

Тема 6-7. Предметне буття культури

1. Функціональна система предметності культури.
2. Особливості існування не функціональної системи.
3. Метафункціональна і дисфункціональна системи.
4. Соціоідеологічна система речей і споживання.

Опрацювання першоджерел:

Бодрийяр Ж. Система вещей. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Bod_SisV/index.php

Тема 8. Ціннісна природа культури

1. Свобода як цінність.
2. Механізми втечі від свободи.
3. Ілюзія свободи.

Опрацювання першоджерел:

Фромм Э. Бегство от свободы. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/Fromm/Beg.php

8. Індивідуальні завдання

Теми реферативних доповідей

1. Специфічні підходи до визначення культури.
2. Дослідження культури філософською антропологією.
3. Філософсько-історичне обґрунтування культури.
4. Соціальна природа культури.
5. Культура та людина.
6. Культура та природа.
7. Культура та суспільство.
8. Онтологічний статус культури.
9. Техніка як феномен.
10. Природа і техніка.
11. Людина як косміург.
12. Перспективи Мегамашини.
13. Філософія техніки як область дослідження.
14. Техніка і людське буття.

15. Культурні цикли і технічний прогрес.
- 16.** Філософія культури А.Швейцера.
17. Особливості культурного способу існування людської спільноти.
18. Культура та політика.
19. Принцип свободи як основа відносин культури і суспільства.
20. Поняття соціокультурної реальності.
21. Сім'я та школа в процесі окультурнення людини.
22. Окультурнення та цивілізація.
23. Культура особистості.
24. Типологічний спектр культури особистості в концепції Ч.Сноу.
25. Проблема культурного онтогенезу.
26. Ідея безсмертя в філософії культури.
27. Людина як культурогенний суб'єкт.
28. Основні етапи окультурнення людини.
29. Сім'я як модель людської спільноти.
30. Спілкування і комунікація.
31. Феномен гри в "Homo ludens" Й. Гейзінги.
32. Феномен свободи в філософії культури.
33. Мистецтво як культурний феномен.
34. Мистецтво як гра.
35. Мистецтво як форма самосвідомості культури.
36. Культура і культ.
37. Художня творчість як елемент культури.
38. Міфологія, релігія, ідеологія як форми світогляду.
39. Наука та філософія.
40. Співвідношення культурного і біологічного в людській тілесності.
41. Естетична та утилітарна якості речей.
42. Проблема престижності речей.
43. Життя речей в мистецтві.
44. Тіло як носій інформації.
45. Людина як творіння культури.
46. Родова організація як перша форма соціальної організації.
47. Наука як об'єктивно істинне знання.
48. Місце знання в творчій діяльності.
49. Філософське знання як духовна предметність культури.
50. Первісний міф як модель.
51. Футурологія: за і проти.
52. Ідеал та проект.
53. Художній образ в культурі.
54. Культура та її символи.
55. Слово, знак, символ.
56. Проблема мови в структуралізмі.
57. Ритуал. Символ. Міф.
58. Семіотична модель культури.
59. Знакові системи в культурі.
60. Проблема мови та мовлення в філософії культури ХХ ст.
61. Аксиологія – філософська теорія культури.
62. Культура як система цінностей.
63. Філософія як аксіологічна форма свідомості.
64. Цінності релігійної свідомості.
65. Цінності буденної свідомості.
66. Мистецька цінність та цінність естетична.
67. Художня цінність мистецького твору.
68. Цінності первісної доби.

69. Цінності доби цивілізації.
70. Типологія людських потреб у Е.Фрома.
71. Концепція А.Фаржа.
72. Культура, субкультура, контркультура.
73. Концепція націоналізму Д.Донцова.
74. Концепція націоналізму М.Бердяєва.
75. Особливості сучасних форм маргінальності.
76. Ідентичність, ідентифікація та ідентизація.
77. Механізм персоніфікації.
78. Етноцентризм як форма культурної ідентичності.
79. Образи культур в О.Шпенглера.
80. Давні міфологічні культури.
81. Концепція “осьового часу” К.Ясперса.
82. Культурно-історичні типи: концепція Н.Я. Данилевського.
83. Універсальність історії.
84. Проблема глобалізму в культурі.
85. Концепція космополітизму.
86. Ідея форумності культур.
87. Механізми елітарної культури.
88. Культурологічні концепції “масового суспільства”.
89. Феномен “маси” в філософії культури ХХ ст.
90. Феномен масової культури.
91. Проблема масовості в культурі.
92. Концепція елітарної культури Х.Ортеги-і-Гасета.
93. Проблема елітарного мистецтва.
94. Християнство як відображення кризи античної куультури.
95. Європейська культура як наслідок кризового стану.
96. Криза і осьовий час людства.
97. Криза сучасного раціоналізму.
98. Шляхи подолання сучасної кризи.
99. Кризові явища та народження нової культури.
100. Загибель культури чи її криза.
101. Феномен елліністичної вченості як ставлення до культури в епоху Античності.
102. Письмо як рушій культурного розвитку.
103. Урбаністична культура як прояв європейської культури.
104. Несхожість, оригінальність та новизна як риси модерністичного світогляду.
105. Східна та Західна культури як втілення традиційності та креаціонізму.
106. Роль друкованої книги в розвитку європейської культури та формуванні людини “нового” типу.
107. Сучасне мистецтво як образна самосвідомість культури.
108. Модерна та постмодерна парадигми в культурі: точки дотику.
109. Жіночі студії в філософії постмодерну.
110. “Шизоаналіз” як метод дослідження культури.
111. Бриколаж як практика постмодерністського театру.
112. Кіно в постмодерних дослідженнях.
113. Постмодернізм та комунікаційні студії.

Опрацювання першоджерел

1. Бердяев Н.А. Философия свободы. Смысл творчества. – М., 1989.
2. Гейзінга Й. Homo ludens. – К., 1994.
3. Гуссерль Э. Кризис европейского человечества и философия // Культурология, ХХ век: Антология. – М., 1994.
4. Делез Ж., Гваттари Ф. Анти-Эдип: Капитализм и шизофрения. – Екатеринбург, 2007.
5. Клоссовски П. Культура постмодерна. – М., 1997.

6. Кристева Ю. Самі собі чужі. – К., 2004.
7. Мак-Люен М. Галактика Гуттенберга. Становлення людини друкованої книги. – К., 2001.
8. Маркузе Г. Одномерный человек: Исследования идеологии развитого индустриального общества. – М., 1994.
9. Ницше Ф. Антихрист. Проклятие христианству // Ницше Ф. Соч.: В 2т. – М., 1990. – Т.2.
10. Печчеи А. Человеческие качества. – М., 1985.
11. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество. – М., 1992.
12. Фромм Э. Бегство от свободы. – М., 1994.
13. Швейцер А. Культура и этика. – М., 1973.
14. Шпенглер О. Закат Европы. – М., 1993.
15. Ясперс К. Смысл и назначение истории. – М., 1994.

11. Методи контролю

В процесі навчання для контролю засвоєних знань та умінь використовуються такі форми: усне опитування, дискусія, обговорення, рецензування, робота в групах та виконання письмових робіт. Очікується, що студенти виконають декілька видів письмових робіт (есе, наукова рецензія, вирішення кейсу).

Академічна доброчесність: Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. **Література.** Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.

12. Розподіл балів, що присвоюється студентам

За результатами кожного семестру студент отримує підсумкову оцінку – до 100 балів, 100 балів відповідає 100% опрацювання матеріалу на відмінну оцінку.

Оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою (для екзаменів і заліків).

- максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів з дисципліни, яка завершується екзаменом, становить за поточну успішність 50 балів, на екзамені – 50 балів;
- при оформленні документів за екзаменаційну сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

Оцінка ECTS	Оцінка в балах	За національною шкалою	
		Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку	Залік
A	90 – 100	5	Відмінно

B	81-89	4	<i>Дуже добре</i>	<i>Зараховано</i>
C	71-80		<i>Добре</i>	
D	61-70	3	<i>Задовільно</i>	
E	51-60		<i>Достатньо</i>	

13. Методичне забезпечення

Навчальна програма курсу та силабус розміщуються на персональній сторінці викладача <https://filos.lnu.edu.ua/employee/darmoriz-o-v>

14. Рекомендована література

Базова

1. Арнольд А.М. Введение в культурологию. – М., 1994.
2. Бытие человека в культуре (опыт онтологического подхода). – К., 1992.
3. Гатальська С. М. Філософія культури. – К., 2005.
4. Губман Б.Л. Западная философия культуры XX века. – Тверь, 1997.
5. Гуревич П.С. Философия культуры. – СПб., 1994.
6. Динамика культуры: теоретико-методологические аспекты. – СПб.-М., 1989.
7. Ерасов Б.С. Социальная культурология. Ч.1,2. – М., 1994.
8. История философии и культура. – К., 1991.
9. Каган М.С. Философия культуры. – СПб., 1996.
10. Коган Л.Н. Теория культуры. – Екатеринбург, 1993.
11. Общество и культура: проблемы множественности культур. Ч.II. – М., 1988.
12. Общество и культура: философское осмысление культуры. Ч.1. – М., 1988.
13. Проблема человека в западной философии. Сб. – М., 1988.
14. Проблемы культурного исследования в философской теории и практике современного Запада. – М., 1989.
15. Философия культуры. Сб. – Самара, 1993.
16. Философия культуры. Становление и развитие. – СПб., 1998.

Допоміжна

1. Андреев Д.Л. Роза мира. Метафилософия истории. – М., 1991.
2. Арендт Х. Між минулим і майбутнім. – К., 2002.
3. Арнольд А.М. Введение в культурологию. – М., 1994.
4. Артановский С.Н. Некоторые проблемы теории культуры. – Л., 1977.
5. Атфилд Р. Этика экологической ответственности // Глобальные проблемы и общечеловеческие символы. – М., 1990. – С. 188 – 202.
6. Бердяев Н.А. Смысл истории. – М., 1994.
7. Бердяев Н.А. Философия свободы. Смысл творчества. – М., 1989.
8. Бердяев Н.А. Человек и машина (Проблема социологии и метафизики техники) // Вопросы философии. – 1989. - №2. – С.143-163.
9. Боголюбова Е.В. Культура и общество. – М., 1978.
10. Бодрияр Ж. Симулякри і симуляція. – К., 2004.
1. Булатов М.А. Диалектика и культура. – К., 1984.
11. Бытие человека в культуре (опыт онтологического подхода). – К., 1992.
12. Вальденфельс Б. Своя культура и чужая культура. Парадокс науки о “чужом” // Логос. – 1994. – №6.
13. Виндельбанд В. Философия в немецкой духовной жизни XX столетия. – М., 1993.
14. Витаньи И. Общество, культура, социология. – М., 1986.
15. Выжлевцев Г.П. Аксиология культуры. – СПб., 1996.
16. Гейзінга Й. Homo ludens. – К., 1994.
17. Гердер И.Г. Идеи философии истории человечества. – М., 1977.
18. Губман Б.Л. Западная философия культуры XX века. – Тверь, 1997.
19. Гумбольдт В. Язык и философия культуры. – М., 1985.
20. Гуревич П.С. Философская антропология. – М., 1997.
21. Гуревич П.С. Человек и его ценности // Человек и его ценности. – М., 1988.
22. Гуссерль Э. Кризис европейского человечества и философия // Культурология, XX век: Антология. – М., 1994.

23. Данилевский Н.Я. Россия и Европа. – М., 1991.
24. Делез Ж., Гваттари Ф. Анти-Эдип: Капитализм и шизофрения. – Екатеринбург, 2007.
25. Зиммель Г. Избранное: В 2-х т. – Т.1. Философия культуры. – М., 1996.
26. История философии и культура. – К., 1991.
27. Йон Э. Проблемы культуры и культурная деятельность. – М., 1969.
28. Каган М.С. Морфология искусства. – Л.-М., 1972.
29. Кассирер Э. Опыт о человеке: Введение в философию человеческой культуры // Проблема человека в западной философии. – М., 1988.
30. Клоссовски П. Культура постмодерна. – М., 1997.
31. Кнабе Г.С. Материалы к лекциям по общей теории культуры и культуре античного Рима. – М., 1993.
32. Коган Л.Н. Теория культуры. – Екатеринбург, 1993.
33. Кризис современной цивилизации. Сб. обзоров. – М., 1992.
34. Кристева Ю. Самі собі чужі. – К., 2004.
35. Ліотар Ж.-Ф. Ситуація постмодерну // Філософ. і соц. думка. – 1995. – № 5–6.
36. Лотман Ю.М. Семиотика // Культурология. XX век. Словарь. – СПб., 1997.
37. Мак-Люэн М. Галактика Гуттенберга. Становлення людини друкованої книги. – К., 2001.
38. Мамфорд Л. Мир машины // Вестник МГУ. Социально-политические исследования. – 1992. – №1.
39. Мамфорд Л. Техника и природа человека // Там же.
40. Маркузе Г. Одномерный человек: Исследования идеологии развитого индустриального общества. – М., 1994.
41. Марсель Г. Homo viator. – К., 1999.
42. Мень А. Культура и духовное возрождение. – М., 1992.
43. Мид И. Культура и мир детства. – М., 1988.
44. Ницше Ф. Антихрист. Проклятие христианству // Ницше Ф. Соч.: В 2т. – М., 1990. – Т.2.
45. Общество и культура: проблемы множественности культур. Ч.II. – М., 1988.
46. Общество и культура: философское осмысление культуры. Ч.I. – М., 1988.
47. Петров М.К. Язык, знак, культура. – М., 1991.
48. Печчеи А. Человеческие качества. – М., 1985.
49. Плахов В.Д. Традиция и общество. – М., 1982.
50. Попович М. Модерн і постмодерн: філософія і політика // Дух і Літера. – №9–10. – К., 2002.
2. Природа и дух: мир философских проблем. Человек в мире и мир человека. – СПб., 1995.
51. Проблема человека в западной философии. – М., 1988.
52. Проблемы философии культуры: опыт историко-материалистического анализа. Сб. – М., 1984.
53. Риккерт Г. Естествоведение и культуроведение. – СПб., 1993.
54. Сноу Ч. Две культуры. Сб. – М., 1973.
55. Соловьев Э.Ю. Прошлое толкует нас: Очерки по истории и философии культуры. – М., 1991.
3. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество. – М., 1992.
56. Столович Л. Красота. Добро. Истина. – М., 1994.
57. Тавризян Т.М. Техника, культура, человек. – М., 1989.
58. Тойнби А. Постижение истории. – М., 1991.
59. Традиция в истории культуры. – М., 1978.
60. Философия эпохи постмодерна. – Минск, 1996.
61. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности. – М., 1994.
62. Фромм Э. Бегство от свободы. – М., 1994.
63. Фуко М. Слова и вещи. Археология гуманитарных наук. – М., 1994.
64. Фукуяма Ф. Конец истории? // Вопросы философии. – 1990. – №3.

4. Человек и культура: Индивидуальность в истории культуры. – М., 1990.
65. Человек и общество: Основы современной цивилизации. Хрестоматия. – М., 1992.
66. Человек и социокультурная среда. Сб. обзоров. – Вып. 1,2. – М., 1991, 1992.
67. Швейцер А. Культура и этика. – М., 1973.
68. Шпенглер О. Закат Европы. – М., 1993.
69. Эко У. Отсутствующая структура. Введение в семиологию. – СПб., 2004.
70. Элиаде М. Аспекты мифа. – М., 1994.
71. Ясперс К. Смысл и назначение истории. – М., 1991.

15. Інформаційні ресурси:

1. Фромм Э. Бегство от свободы. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/Fromm/Beg.php
2. Бодрийяр Ж. Система вещей. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Bod_SisV/index.php
3. Гирц К. Интерпретация культур. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/girc/index.php
4. Маркузе Г. Эрос и цивилизация. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Mark/index.php